

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 10.12.1968, sp. zn. 6 Tz 99/68, ECLI:CZ:NS:1968:6.TZ.99.1968.1

Číslo: 20/1969

Právní věta: I. Význam demonstrativního chování pachatele před činem při zjišťování subjektivní stránky přípravy příp. pokusu trestného činu vraždy.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 10.12.1968

Spisová značka: 6 Tz 99/68

Číslo rozhodnutí: 20

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Pokus, Příprava, Veřejný činitel

Předpisy: 140/1961 Sb. § 7 odst. 1

§ 219

§ 238 odst. 1

§ 238 odst. 2 písm. a

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 20/1969 sb. rozh.

I. Význam demonstrativního chování pachatele před činem při zjišťování subjektivní stránky přípravy příp. pokusu trestného činu vraždy.

II. K rozdílu mezi přípravou a pokusem u trestného činu vraždy.

Posouzení skutku jako přípravy uvedeného trestného činu není na překážku, že pachateli bylo zabráněno osobami přítomnými při činu v jednání, které by bezprostředně směřovalo k dokonání vraždy. existence překážky, pro níž pachatel nemohl bezprostředně zaútočit na předmět vražedného útoku, není rozhodná pro posouzení činu jako pokusu vraždy, třebaž šlo o objektivní na vůli pachatele nezávislou překážku.

(Rozsudek Nejvyššího soudu z 10. prosince 1968, [6 Tz 99/68](#).)

Nejvyšší soud zrušil pro porušení zákona v ustanoveních § 2 odst. 5, § 108, § 125 tr. ř. rozsudek krajského soudu v Brně ze 17. listopadu 1965 sp. zn. 2 To 456/65, jímž byl po zrušení rozsudku soudu prvního stupně obviněný odsouzen pro pokus trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 tr.

zák. Současně Nejvyšší soud zrušil i rozsudek soudu prvního stupně a tomuto soudu přikázal nové projednání a rozhodnutí věci.

Z odůvodnění:

Rozsudkem okresního soudu v Břeclavi ze 4. října 1965 sp. zn. 3 T 256/65 byl obviněný uznán vinným přípravou k trestnému činu vraždy podle § 7 odst. 1, § 219 tr. zák. a trestným činem porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák.

Uvedené trestné činy spočívaly podle rozsudku okresního soudu v tom, že obviněný 30. května 1965 se rozhodl v důsledku rodinných nesrovnalostí zavraždit svou manželku a tchána a za tím účelem ozbrojen nožem vyrazil dveře a vnikl do tchánova bytu, přičemž v dokonání jeho záměru mu bylo zabráněno dalšími osobami v bytě přítomnými.

K odvolání okresního prokurátora krajský soud v Brně rozsudkem ze 17. listopadu 1965 sp. zn. 2 To 456/65 zrušil rozsudek okresního soudu v celém rozsahu a uznal obviněného vinným pokusem trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 tr. zák.

Oba soudy vzaly za prokázán úmysl obviněného usmrtit shora uvedené osoby. Obviněný tento úmysl při výslechu v přípravném řízení 31. května 1965 doznal s tím, že byl pevně rozhodnut vraždu provést. Při výslechu před prokurátorem 1. června 1965 uvedl, že chtěl celou věc vyřídit tak, že by nejdříve zavolal tchána a pak manželku a zeptal se jich jak si předstávají život, jak miní dál pokračovat. Kdyby mu manželka řekla, že s ním dál žít nebude, že by je byl asi pozabíjel, a to jak manželku, tak tchána a pak sebe. Bylo mu to všechno jedno, i kdyby měl za své jednání dostat provaz. U hlavního líčení popřel úmysl zabít tchána a manželku, vypověděl, že byl na pokraji šílenství v důsledku rodinných nesrovnalostí a proto v hostinci i doma hovořil o tom, že uvedené osoby pozabíjí, jestliže ho nenechají žít s jeho dětmi. U veřejného zasedání před Nejvyšším soudem nevyločil, že by mohl tchána i manželku zabít, kdyby mu za dané situace vypověděly nervy. Proto že v hostinci i před matkou hovořil o zavraždění, aby si zajistil v bytě tchána přítomnost osob, které by mu v tom zabránily.

Této obhajobě však soudy neuvěřily, vycházejíce z vyjádření obviněného v hostinci i před matkou a z toho, že si vzal domů nůž, s nímž do tchánova bytu šel. Z posudku znalců psychiatrů vyplývá, že obviněný je polymorfním psychopatem se silnou agresivní složkou, která vystupuje do popředí zejména po požití alkoholu. U obviněného nešlo podle tohoto posudku v době činu o patologický afekt nebo mráкотný stav a nejsou u něho dány z hlediska psychiatrického předpokladu k použití ani § 12 tr. zák. ani § 32 tr. zák.

Okresní i krajský soud opíraly se o posudek znalců, ačkoliv znalci nebyli ve smyslu § 108 odst. 1 tr. ř. v průběhu trestního řízení vyslechnuti, takže důkaz jejich znaleckým posudkem nebyl proveden podle trestního řádu. Jestliže tedy soudy své zjištění založily na tomto posudku, porušily zákon v ustanovení § 108 odst. 1 tr. ř.

Výslech znalců před soudem je nezbytný v zájmu spolehlivého objasnění skutečného stavu věci z hlediska úmyslu obviněného, zejména ve vztahu ke změně jeho výpovědi, k níž došlo před prokurátorem, při hlavním líčení a při veřejném zasedání před odvolacím soudem. Ve svém posudku znalci totiž uvádějí, že obviněný se po stránce psychické vyrovnal, zvláště že ustoupily prvky určitého sebevědomí, až teatrálnosti a vychloubačství, které z počátku byly patrné z jeho projevů, že byl odhodlán zabít a vyvraždit celou rodinu a nakonec sebe. V další části posudku pak znalci dovozují, že obviněný postupně tyto myšlenky korigoval a nakonec zkonstruoval celý plán na vysvětlení svého chování a jednání v kritické době. Vezme-li se v úvahu, že podle provedených důkazů obviněný skutečně v hostinci vykřikoval silácké řeči o vybití rodiny, o pohřbech apod. a stejně se vyjadřoval i

před svou matkou, když si bral doma nůž, přičemž právě matka obviněného měla ještě možnost jeho manželku a tchána varovat, jde o takové okolnosti, které obvykle nebývají spojeny s realizací úmyslu pachatele spáchat vraždu a které nasvědčují určité snaze o teatrálnost, příp. demonstrativnímu sklonu a záměrům pachatele. Vzhledem k tomu, že znalci o teatrálnosti a vychloubačství v posudku hovoří jako o ustupujících nebo ustoupivších prvcích v době, kdy byl vyšetřován duševní stav obviněného, bylo nezbytné doplnit zjištění skutečného stavu věci tím, zda tyto prvky nepřevažovaly v projevech obviněného v době jeho jednání, a zda tedy nešlo o takový záměr, jakým se obviněný hájil před soudem.

Tyto okolnosti měly být v zájmu spolehlivého závěru o skutečném úmyslu obviněného ve smyslu § 219 tr. zák. objasněny případně i za příbrání znalce z oboru psychologie. Poněvadž se tak nestalo, byl porušen oběma soudy zákon v ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř.

I kdyby přes toto doplnění byl prokázán úmysl obviněného spáchat trestný čin vraždy, pak porušil krajský soud zákon tím, že uznal obviněného vinným pokusem tohoto trestného činu.

Okresní soud spatřoval ve zjištěném jednání obviněného pouze přípravu k trestnému činu vraždy, když konstatoval, že jednání obviněného dostoupilo teprve do stadia opatřování prostředků a vytváření podmínek pro spáchání trestného činu vraždy. Soud však nevysvětlil v odůvodnění rozsudku, ze kterých skutečností vycházel ve svém závěru, že jednání obviněného nepřesáhlo stadium přípravy trestného činu vraždy.

Krajský soud rovněž bez podrobnějších a konkrétních úvah pouze konstatoval, že u obviněného nešlo o pouhé opatřování prostředků a vytváření podmínek pro zamýšlený trestný čin, nýbrž o jednání, které již bezprostředně směřovalo k provedení trestného činu, k jehož dokonání však nedošlo pro skutečnosti na obviněném nezávislé. Krajský soud pak toto konstatování uzavřel tím, že takové jednání je již pokusem trestného činu a nikoli pouhým přípravným jednáním k němu.

Podle § 125 tr. ř. musí být z odůvodnění rozsudku patrné, jakými právními úvahami se soud řídil, když posuzoval prokázané skutečnosti podle příslušných ustanovení zákona v otázce viny. Taková právní úvaha musí vycházet z konkrétních okolností a skutečností řádně v průběhu řízení zjištěných a nemůže se omezovat na pouhé citování jednotlivých znaků, obsažených v tom kterém ustanovení trestního práva hmotného, nýbrž musí vysvětlovat, ze kterých skutečností a okolností v řízení zjištěných, soud vycházel ve svém závěru o splnění příslušného zákonného znaku. Není-li právní úvaha soudu takto konkrétně podložena, činí rozsudek nepřezkoumatelným a je ve své podstatě pouhou polemikou mezi rozhodnutím soudu druhého stupně a odůvodněním rozhodnutí soudu prvního stupně. Poněvadž krajský soud konkrétně svou právní úvahu, že obviněný se dopustil svým jednáním pokusu trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 tr. zák. nedoložil, porušil zákon v ustanovení § 125 tr. ř.

Závěr krajského soudu o vině obviněného pokusem trestného činu vraždy je však vadný ve své podstatě. Přípravě k trestnému činu podle § 7 odst. 1 tr. zák. a pokusu trestného činu podle § 8 odst. 1 tr. zák. je společný úmysl pachatele spáchat trestný čin, přičemž se vyžaduje, aby jednání pachatele bylo společensky nebezpečné. Příprava k trestnému činu se od pokusu liší tím, že při přípravě pachatel si opatřuje prostředky nebo nástroje ke spáchání trestného činu nebo jinak si úmyslně vytváří podmínky pro jeho spáchání, kdežto při pokusu trestného činu se pachatel dostává již do stadia, kdy po provedené přípravě přistupuje bezprostředně k dokonání trestného činu, tedy k uskutečňování takového jednání, které je popsáno ve skutkové podstatě trestného činu o jehož dokonání se pokouší. Pojem bezprostředního směřování k dokonání trestného činu je nutno chápat tak, že pachatel již bezprostředně ohrožuje předmět svého útoku. Jestliže k takovému přímému působení na předmět útoku, a tím k jeho bezprostřednímu ohrožení nedojde, nutno spatřovat v uskutečňování úmyslu pachatele spáchat trestný čin, jen přípravu podle § 7 odst. 1 tr. zák.

Obviněný podle zjištění soudů odešel vyzbrojen nožem k bytu svého tchána, kde hodlal najít i manželku, vyrazil dveře a vnikl do bytu. Manželka obviněného, jeho děti i tchýně však po předchozím varování ze strany svědků z bytu již před tím odešly. V bytě byl vedle svědků S, B, G a Z, kteří po vyhrůžkách obviněného v hostinci mu šli zabránit v uskutečnění jeho úmyslu, přítomen též tchán obviněného, který však seděl za otevřenými dveřmi kuchyně na pohovce, takže ho obviněný ani při svém příchodu nespatriil. Obviněný do tchánova bytu vnikl s nožem, který držel v levé ruce. Ihned po jeho vniknutí do místnosti se na něj vrhl svědek S, který ho srazil na zem. Obviněný tedy neměl možnost před tím, než mu bylo v pokračování jeho jednání zabráněno, bezprostředně ohrozit objekt zamýšleného činu útokem na manželku ani na tchána. Nedošlo tedy k bezprostřednímu ohrožení objektu trestného činu vraždy; jednání obviněného zůstalo pouze ve stadiu přípravného jednání a nepřesáhlo do stadia pokusu uvedeného trestného činu. Na tom nic nemění skutečnost, že obviněnému bylo v dalším jednání zabráněno přítomnými svědky, a že tak vznikly objektivní okolnosti, pro které nemohl pokračovat k dalšímu uskutečňování svého úmyslu. Pro posouzení, zda jde o přípravu k trestnému činu nebo o pokus, je rozhodující konkrétní způsob jednání pachatele do doby, než nastanou objektivní okolnosti, které mu v pokračování jeho jednání zabraňují. Sám vznik takových objektivních překážek pro pokračování v uskutečňování úmyslu obviněného spáchat trestný čin nestačí pro závěr, že jednání obviněného dosáhlo stadia pokusu trestného činu.

Jestliže tedy krajský soud za těchto okolností, jak vyplývají z provedeného dokazování, posoudil jednání obviněného jako pokus trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 tr. zák., porušil zákon v tomto ustanovení.